

TÓTH-BENCZE TAMÁS

A 2015. ÉV NEGYEDIK NEGYEDÉVÉNEK KIEMELT ÉVFORDULÓI**október**

2005. október 1. **10 éve**
Felavatták az újabb Lóczy-emlékművet a gimnázium bejárata mellett, Berzsenyi Balázs „A világ-utazó” elnevezésű szobrát.

2010. október 3. **5 éve**
Az önkormányzati választáson harmadszor is Bóka István lett Balatonfüred polgármestere.

1890. október 12. **125 éve**
Született Lugoson Margittay Rikárd újságíró, szerkesztő, Balaton-kutató. 1928-tól Zamárdiban élt. 1936 és 1943 között a Balatoni Kurír állandó munkatársaként számtalan cikkben mutatta be a Balaton vidékének természeti szépségeit, történeti emlékeit, népművészeti hagyományait. Cikkeit és könyveit saját magas művészi színvonalú fotóival illusztrálta. 1944 decemberében a buchenwaldi koncentrációs táborban halt meg. Zamárdiban utca viseli a nevét, egyedülállóan gazdag balatoni könyvtárának azonban nyoma veszett. [*Bővebben: Balatonfüredi életrajzi lexikon. 142–143. oldal*]

2005. október 13–14. **10 éve**
Országos oktatási konferenciát rendeztek a Flamingó Hotelben.

2010. október 13. **5 éve**
A Laoszi Nemzetgyűlés alelnöke, Pany Yathouou október 13-án hivatalos magyarországi útjának keretében Balatonfüredre látogatott. Dr. Bóka István polgármesterrel többek között az idegenforgalom fellendítésének lehetőségeiről tárgyalt.

1965. október 14. **50 éve**
A Kossuth Lajos u. 33. sz. ház előtt, árokásás közben 1280 db-os XIII. századi éremlelet-együttes került elő. A lelet a veszprémi Laczkó Dezső Múzeumban található.

1990. október 14. **25 éve**
A rendszerváltást követő első szabad önkormányzati választásokon Simon Károlyt választották meg polgármesternek.

1990. október 14. **25 éve**
Emlékkövet avattak Kerekes Ferenc (Erdőhegyes [ma: Kisjenő=Chişineu-Criş városrésze, Románia], 1784. június 22. – Balaton-Füred, 1859. július 29.) természettudós, nyelvész, filozófus

tiszteletére – a vázsonyi utcai református temetőből az 1960-as években eltűnt sírköve helyett – a Bajcsy-Zsilinszky utcai református temetőben. Az ő kiadásában jelent meg először a Lúdas Matyi. Füreden próbált gyógyírt találni betegségére, itt is halt meg. [*Bővebben: Balatonfüredi életrajzi lexikon. 111–112. oldal; és Balatonfüred emlékjelei. 199. oldal*]

2010. október 14. **5 éve**
Az Amerikai Egyesült Államokbeli Cambridge-ben meghalt Benoît Mandelbrot lengyel zsidó származású Nobel-díjas francia-amerikai matematikus, a fraktálgeometria felfedezője. 1924. november 20-án született Varsóban. 1987. június 16–21-ig tartották Balatonfüreden a nemzetközi fizikus konferenciát, ahol „*A világegyetem szerkezete*” címmel tartott előadást. Magyarországra ifj. Szalay Sándor magyar fizikus hívta meg. 1987-ben, a konferencia ideje alatt emlékfát ültetett a Tagore sétányon. A fasor kilencedik emlékfájának elültetésekor megjegyezte: ettől fogva eggyel több oka lesz arra, hogy minél többször jöjjön Magyarországra. [*Bővebben: Balatonfüred emlékjelei. 181. oldal*]

2010. október 15. **5 éve**
A 17. alkalommal megrendezett „Virágos Magyarországért” verseny füredi díjkiosztóján Balatonfüred kapta az első helyért járó díszoklevelet a városok kategóriájában.

1965. október 24. **50 éve**
A II. számú általános iskola – volt polgári iskola – felvette a lengyel szabadsághős, az 1848–49-es magyar forradalom és szabadságharc altábornagya, Bem József (Tarnów, 1794. március 14. – Aleppo [Szíria], 1850. december 10.) nevét, továbbá az iskola udvarán fát ültettek, valamint az iskolában emléktáblát avattak tiszteletére. A táblán látható márvány relief a lengyel Drwal házaspár alkotása. 1992-ben az iskola udvarán felavatták Sigmond Olivér alkotta bronz mellszobrát. Az iskola mai elnevezése: Balatonfüred-i Református Általános Iskola. [*Bővebben: Balatonfüred emlékjelei. 90. oldal*]

1915. október 27. **100 éve**
Kováts László lett Balatonfüred vasúti állomásfőnöke. 1933. május 31-ig töltötte be a posztot.

2005. október 28.**10 éve**

Megkezdődött a volt polgári iskola épületének 100 éves jubileumi rendezvénysorozata a Bem József Általános Iskolában. Ezen a napon kiállítás nyílt az intézményben, emlékfát ültettek az udvaron. A község által adományozott telken 1905 novemberében adták át az emeletes épületet. 1906. június 19-én a vallás- és közoktatásügyi miniszter 46.339 sz. rendeletével megszüntette a füredi (Szőlőműves) Állami Gazdasági Felső Népiskolát, helyette a polgári fiúiskola megszervezésére adott utasítást. (Később polgári fiú- és leányiskolává szervezték át. Az iskola első igazgatója 1922-ig Nánay Sándor lett. Az 1932–1933 tanévben az oktatási intézmény felvette Darányi Ignác nevét. Az államosítást követően 1948. szeptember 3-án megkezdte a tanét az állami iskola. 2012-ben fenntartását és működtetését az önkormányzattól a Balatonfüredi Református Egyházközség vette át. 2012. augusztus 31-én az új tanév már a balatonfüredi Református Általános Iskolában kezdődött meg.

november**1965. november 3.****50 éve**

Kovács Ervin lett Balatonfüred vasúti állomásfőnöke. 1970. február 28-ig látta el a tisztséget.

1940. november 10.**75 éve**

A balatonfüredi községhezán leleplezték Darányi Kálmán arcképét, Protiwinsky Ferenc alkotását. A festmény a II. világháború után eltűnt. Darányi Kálmán (Budapest, 1886. március 22. – Budapest, 1939. november 1.) 1931. június 20-án Arácon, 21-én Füreden tartott választási beszédet, majd a hónap végén Balatonfüred országgyűlési képviselőjévé választották, amely tisztelet haláláig töltötte be. 1933. december 21-én a község képviselő-testülete a település fejlesztésében kifejtett tevékenységéért Balatonfüred díszpolgárának választotta meg. A – szintén Protiwinsky Ferenc által elkészített – díszoklevelet 1934. május 20-án vette át. Füreden utca (ma: Iskola utca) viselte nevét.

2010. november 13.**5 éve**

Elhunyt Rudolf Bay, a dél-németországi (Bajorország) Germering volt polgármestere. 1930-ban született. 1966-tól 1991-ig volt előbb Unterpfaenhofen, majd Germering község vezetője. A polgármestersége alatt történt meg a testvérvárosi kapcsolat előkészítése Balatonfüreddel, és írták alá a testvérvárosi szerződést

1988-ban. Ebben az évben emlékfát is ültetett ebből az alkalomból a Polgármesteri Hivatal előtt, a mai Szent István téren.

1940. november 14.**75 éve**

Megalakult a Baross Szövetség balatonfüredi csoportja. Díszelnökéül Szuhács János polgári iskolai igazgatót választották meg. Az egyesület működéséről 1944-ig vannak adatok.

1840. november 19.**175 éve**

Született Komáromban Váli Mária (Peti Józsefné) emlékiratíró, Jókai Mór unokahúga. Kiskorától öregségéig nagybátyja, az író dicsőségének fénykörében élt. 1857 nyarán szüleivel és Jókaiékkal öt napot töltött Füreden (ez volt Jókai első balatoni útja) s az író kísérelője volt a fürdőhelyről induló balaton-felvidéki, „*A magyar Tempevölgy*” című regényes tájleírását ihlető kirándulásán. 1862 júliusában tüdőbeteg férjét ápolta annak füredi gyógykúráján, s a Jókai házaspár egy hónapot töltött velük. Később Jókaiék háztartásának vezetésében segített a Svábhegyen és Füreden. Váli Mária Jókai és családja mindennapi életének volt szemtanúja. Már Jókai életében elkezdte írni visszaemlékezéseit. Munkáját 1910-ben fejezte be. Kéziratát a Széchényi Könyvtárnak adta át 1913-ban. 1915. május 17-én hunyt el Kolontár–Lörintepusztán. Pápán, az alsóvárosi temetőben helyezték végső nyugalomra. [Bővebben: *Balatonfüredi életrajzi lexikon. 228–229. oldal*]

1765. november 25.***250 éve**

Született Szávaszentdemeteren (Mitrovica, Szerbia) hanusfalvi Petrich András katonai mérnök altábornagy, Kisfaludy Sándor barátja. Katonai tevékenysége mellett számos akvarellt és gouache-t készített hazai és külföldi tájakról. Füredi rajzai megőrizték a reformkori Savanyúvíz épületeinek képét. 1814-ben, 1821–1822-ben is több rajzot készített, 1830–31-ben lerajzolta az épülő kőszínházat és Kisfaludy Sándort. 1837-ben, 1841-ben, 1842-ben is járt itt. Műveit a Magyar Nemzeti Galéria őrzi. Budán hunyt el 1842-ben, halálának dátuma a sírkövön: október 2., lexikonokban: november 4. Sírköve a Vízvárosi katonai temető felszámolása során (1930–1939) 1938-ban előbb a Németvölgyi temetőbe, majd az utóbbi 1963-as felszámolása után a Kiscelli Múzeumba került. * (a sírkövön a születés dátuma: november 25., a lexikonokban: november 5.) [Bővebben: *Balatonfüredi életrajzi lexikon. 175. oldal*]

1915. november 29. **100 éve**
Született Pécsen Pethe Kálmán református esperes. 1956. június 3-tól a balatonfüredi református egyház lelkipásztora lett. 1974. szeptember 20-án hunyt el Balatonfüreden. A Bajcsy-Zsilinszky utcai református temetőben nyugszik. Neve szerepel a református templomban elhelyezett emléktáblán. [*Bővebben: Balatonfüredi életrajzi lexikon. 174. oldal*]

1990. november 30. **25 éve**
Göncz Árpád (Budapest, 1922. február 10. – Budapest, 2015. október 6.) köztársasági elnök Bibó István (Budapest, 1911. augusztus 7. – Budapest, 1979. május 10.) filozófus, szociológus, politikus tiszteletére emlékfát ültetett a sétányon. Bibó Istvánt az 1960-as évek második felében többször kezelték a füredi szívkorházban. Magyarországon ez a fa volt első köztéri emléke. [*Bővebben: Balatonfüred emlékjelei. 178. oldal*]

1940. november **75 éve**
Lebontották a Kurzweil-féle fényképészeti műtermet. Lengyel Soma gyógyszerész és fényképész 1862 nyarán jött Sárospatakról Füredre, ahol már azon nyáron készített felvételeket a társasági összejöveteleken. 1863-ban még a Nagyvendéglő egyik földszinti szobájában volt a műterme, majd 1864 májusában engedélyt kapott, hogy a parti sétányon fényképszékházat építsen. A szerződés értelmében Lengyel bérleti díj fejében 16 évig használhatta az év folyamán megépült műtermet. 1886-tól, 1924. április 7-én Budapesten bekövetkezett haláláig, Kurzweil Frigyes budapesti fényképész bérelte és működtette. Halála után özvegye vezette tovább a műtermet.

december

1665. december 6. **350 éve**
Született Temetvényben (ma: Hrádok nad Váhom, Szlovákia) gróf Bercsényi Miklós kuruc főgenerális. II. Rákóczi Ferenc mellett a szabadságharc egyik fő szervezője és irányítója volt. 1706. március 20-án, a füredi réten mustrát – ellenőrzés, szemle – tartott a kuruc csapatok felett, itt kelt rendeletében oltalma alá vette a tihanyi vár katonáit. 1725. november 6-án hunyt el a törökországi Rodostóban (Tekirdag). [*Bővebben: Balatonfüredi életrajzi lexikon. 24–25. oldal*]

1940. december 6. **75 éve**
Született Badacsonytomajon Fazekas Miklós MÁV főfelügyelő, füredi állomásfőnök. 1965-től dolgozott a balatonfüredi állomáson. Előbb 1988. július

1. és 1989. január 15., majd 1989. július 1. és szeptember 30. között volt állomásfőnök. Életének utolsó két évét „Az észak-balatoni vasút története” című könyv előkészítésével töltötte. 2004. augusztus 4-én hunyt el a füredi vasútállomáson. Hamvait a füredi köztemetőben helyezték el augusztus 19-én. [*Bővebben: Balatonfüredi életrajzi lexikon. 70. oldal*]

1965. december 8. **50 éve**
Keszthelyen meghalt Ejury Lajos gyógyszerész, Balaton-átúszó. 1870. augusztus 21-én született Kozmapusztán. A Balaton szerelmeseként a nyarat mindig a Balaton partján töltötte. Távúszással is foglalkozott. 1896-ban megnyerte a Balatonfüred-Tihany, majd 1897-ben a Balatonfüred-Siófok közötti úszóversenyt. Ezzel ő lett a Magyar Úszó Egyesület első Balaton-bajnoka. 1933-ban nyugdíjba vonulása után Keszthelyre költözött, gyógyszerészként ott élt és dolgozott. Keszthely társadalmának megbecsült tagjaként halt meg. Sírja a keszthelyi Szent Miklós temetőben található. [*Bővebben: Balatonfüredi életrajzi lexikon. 60. oldal*]

2005. december 13. **10 éve**
A Bajcsy-Zsilinszky utcai református temetőben újraavatták Ujhelyi Károly (Balatonfüred, 1859. augusztus 27. – Balatonfüred, 1920. június 3.) füredi ezermester felújított síremlékét. [*Bővebben: Balatonfüredi életrajzi lexikon. 225. oldal; Rácz Lídia: Ujhelyi Károly, a füredi ezermester. = Füredi História. 2004. 3. sz., 8–13. oldal*]

2010. december **5 éve**
A Blaha u. 5. sz. alatti épületben (volt Engel-villa) a Balatoni Borok Háza működtetését a Turisztikai Egyesület vette át, továbbá ide költözött a Tourinform Iroda, és itt kapott helyet az idegenforgalmi látogatóközpont. 2011 januárjában nyílt meg.

2010. december 5 éve
Átadták a felújított arácsi Népházat, a Városi Művelődési Központ részeként. Az alsó szintjén konferenciák, hangversenyek rendezésére is alkalmas termet alakítottak ki, továbbá itt kapott újbóli elhelyezést az arácsi fiókkönyvtár, a felső szinten pedig a városhoz és a Balaton régióhoz kapcsolódó intézmények, civil szervezetek irodái kaptak helyet. A hivatalos megnyitóra 2011-ben került sor. 2013-ban az arácsi Népház a Városi Művelődési Központtal együtt a Balatonfüred Kulturális Szolgáltató Nonprofit Kft. része lett, azóta ennek keretében működik.